

LIETUVOS AKLŪJŲ BIBLIOTEKA

Leidinių apie disleksiją ir kitus skaitymo sutrikimus poreikiai
Tyrimo ataskaita

Sudarė vyriausioji metodininkė
Vykinga Parčiauskaitė

2021 m. Vilnius

TURINYS

1. TYRIMO AKTUALUMAS.....	3
2. METODAI	5
3. REZULTATAI	5
3.1. Respondentų priežastys domėtis skaitymo sutrikimais.....	5
3.2. Informacijos šaltiniai, kuriais dažniausiai naudojama.....	6
3.3. Temos, apie kurias pasigendama informacijos.....	7
3.4. Respondentų išsakytos pastabos ir siūlymai	8
4. REZULTATŲ APIBENDRINIMAS	9
5. REKOMENDACIJOS.....	10
5. IŠVADOS	10
LITERATŪROS ŠALTINIAI.....	11
<i>Priedas 1</i>	12

1. TYRIMO AKTUALUMAS

Lietuvos aklyjų biblioteka (LAB) – tai valstybinės reikšmės biblioteka, pavaldi Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai¹. Bibliotekos paslaugomis gali naudotis visi visuomenės nariai, tačiau, remiantis Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymu² bei tarptautine Marakešo sutartimi³, pritaikyto formato leidiniais gali naudotis tik asmenys, turintys sutrikimus, dėl kurių negali skaityti įprasto spausdinto teksto. Todėl pagrindinis LAB tikslas – tenkinti žmonių, negalinčių skaityti įprasto spausdinto teksto, informacinius ir kultūrinius poreikius, skatinti juos būti savarankiškus bei padėti įveikti informacinės atskirties kliūtis⁴. Teikdama laisvalaikio, pažintinę ir mokymosi literatūrą specialiaisiais formatais (garsiniu, DAISY, PDF, EPUB ir kt.) per Elektroninių leidinių valdymo informacinę sistemą (ELVIS)⁵, biblioteka padeda gauti reikiamos informacijos darbui, studijoms, mėgautis ir puoselėti įvairius pomėgius, patenkinti skaitymo poreikius. Biblioteka yra pagrindinis asmenų, negalinčių skaityti įprasto spausdinto teksto, informacinio aptarnavimo organizavimo bei kompetencijos centras.

Raštingumas – viena iš svarbiausių kompetencijų kiekvieno asmens socialinei įtraukčiai ir darnaus gyvenimo būdui, tai pabrėžiama ir Europos sąjungos tarybos rekomendacijose dėl bendrųjų mokymosi visą gyvenimą gebėjimų⁶. Deja, pakankamą raštingumo lygį pasiekti nemažai daliai visuomenės – sudėtinga. Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 16–19 proc. mokyklose besimokančių specialiųjų ugdymo poreikių turinčių vaikų susiduria su mokymosi sutrikimais,⁷ kurių simptomai dažnai yra skaitymo sutrikimai⁸. Populiariųjų tyrimai rodo, kad net iki 10 proc. žmonių turi skaitymo sutrikimą (kitai vadinamą disleksija), dėl kurio sudėtingiau pasiekti tinkamą raštingumo lygį.⁹

Disleksija – mokymosi sutrikimas, susijęs su sunkumais mokantis skaityti, tačiau neveikiantis bendrojo asmens intelekto¹⁰. Esminiai sunkumai turintiems disleksiją yra kalbinių garsų atpažinimas, o iš to seka žodinės informacijos išlaikymo atmintyje ir jos apdorojimo greičio sunkumai.^{11,12} Visa tai sukelia antrines problemas sutelkiant dėmesį, rašant, suvokiant erdvę ir laiką, atliekant organizacines užduotis.¹³ Vaikai, turintys disleksiją, dažnai patiria nuovargį: švietimo pagrindas – tekstai, o šie jiems sunkiai įveikiami.¹² Disleksiją turintys vaikai taip pat susiduria su bendraamžių patyčiomis, neigiamu išskyrimu klasėje, dėl to nukenčia išsilavinimas, savivertė, santykiai su aplinkiniais.¹⁴ Remiantis kognityvinių funkcijų raidos ir neuromoksliniais tyrimais pripažįstama, kad kuo jaunesniame amžiuje pradedama teikti pagalba turintiems skaitymo sutrikimus, tuo ji efektyvesnė; todėl visuotina pabrėžiama ankstyvos disleksijos diagnozės ir intervencijos pradžios svarba^{15,16}.

Lietuvoje vaikai, kuriems įtariami skaitymo sutrikimai, nukreipiami į Pedagoginę psichologinę tarnybą išsamiam įvertinimui tais atvejais, kai ugdymo įstaigos vaiko gerovės komisija nusprendžia, kad mokinys labai atsilieka savo mokymosi pasiekimais, kurie neatitinka bendrųjų pasiekimų ir kompetencijų, todėl jam yra tikslinga pritaikyti bendrąją ugdymo programą ir skirti specialųjį ugdymą¹⁷. Tačiau tyrimai rodo, kad ne visose Lietuvos ugdymo įstaigose yra užtikrinama specialiosios pedagoginės kompetencijos plėtotė^{18,19}. Atlikta būsimųjų pedagogų apklausa atskleidė, kad universitete įgytų žinių dirbti su mokiniais, turinčiais specialiųjų ugdymosi poreikių, nepakanka – daugiau negu pusei apklaustųjų (55,6 proc.) praktikos metu pritrūksta specialiosios pedagogikos ir psichologijos žinių.²⁰ Kitame tyrime apklausti specialistai pabrėžia, jog kasdieniam praktiniam darbui

su specifinių mokymosi sutrikimų turinčiais vaikais svarbu gebėti atpažinti sutrikimus, suvokti jų priežastis, pritaikyti ugdymo turinį, o kalbant apie skaitymo gebėjimus – turėti žinių apie skaitymo gebėjimų ugdymą, skaitymo modelius, rašomosios kalbos gebėjimų ugdymo strategijas.²¹ Pačios mokyklos pripažįsta, kad diferencijavimas, individualizavimas ir suasmeninimas ugdymo procese yra nepakankamai įgyvendinami – tai dažniausiai apklausoje pasirenkama kryptis, kurią reikia tobulinti²².

2020 m. LAB patvirtino naują tiflotyros* koncepciją. Ją įgyvendinant, buvo atrinkti ir įsigyti 44 akademiniai leidiniai dizaino, edukacijos, sveikatos, meno pritaikymo neregiams ir silpnaregiams temomis. Šiuo metu LAB ketina išanalizuoti prieinamą literatūrą apie disleksiją ir kitus skaitymo sutrikimus ir papildyti aktualiais leidiniais savo fondus. Tam, kad fondai būtų pildomi tikslingai, LAB atliko apklausą, siekdama išsiaiškinti, kokios literatūros apie disleksiją ir kitus skaitymo sutrikimus trūksta specialistams, tėvams ir kitiems asmenims, kurie susiduria su šia tema. Tyrimo rezultatai padės suprasti specializuotos literatūros apie disleksiją ir kitus skaitymo sutrikimus poreikius bei, į juos atsižvelgus, pildyti fondus reikiama literatūra, taip tobulinant bibliotekos paslaugų kokybę. Tyrimas atliktas 2021 m. spalio mėn. 4–19 d.

Tyrimo tikslas: išsiaiškinti leidinių apie disleksiją ir kitus skaitymo sutrikimus poreikius specialistams ir artimiesiems, kurie susiduria su skaitymo sutrikimais.

Tyrimo uždaviniai:

- išsiaiškinti, kokiais informacijos šaltiniais dažniausiai naudojama domintis apie skaitymą ir jo sutrikimus;
- išsiaiškinti, kokios informacijos apie disleksiją ir skaitymo sutrikimus labiausiai pasigendama;
- apibendrinti tyrimo rezultatus ir numatyti jų panaudojimo galimybes LAB literatūros apie skaitymo sutrikimus tikslingam pildymui bei paslaugų kokybės gerinimui.

*Tiflotyra (nuo gr. typhlos – aklas) – informacija, pagalba ir konsultacijos apie aklumo problematiką, aplinkos pritaikymą ir regos negalią turinčių žmonių integracijos galimybes.^{23,24}

2. METODAI

Siekiant nustatyti leidinių apie disleksiją ir kitus skaitymo sutrikimus poreikius, buvo pasirinktas apklausos metodas (anketinė apklausa). Apklausa buvo atliekama internetu. Apklausą sudarė 6 klausimai (žr. 1 priedą), nė vienas iš jų nebuvo privalomas. 3 klausimai pusiau uždaro tipo – su galimybe pasirinkti daugiau nei vieną tinkamą variantą ir / arba pateikti savo atsakymą. 3 klausimai buvo atviri, viename iš jų siūloma nurodyti savo kontaktus informacijos apie LAB paslaugas gavimui. Apklausos metu surinktų duomenų analizei naudota „Microsoft Office Excel“ programa.

Tyrimo tikslinė grupė: bendrojo ugdymo specialistai, logopedai, kalbos specialistai, medicinos gydytojai, mokslininkai, tyrėjai, informacijos, komunikacijos specialistai, bibliotekininkai, tėvai ir kiti artimieji, susiduriantys su skaitymo sutrikimais ir ieškantys apie tai informacijos.

3. REZULTATAI

3.1. Respondentų priežastys domėtis skaitymo sutrikimais

Apklausoje dalyvavo 133 asmenys. Į pirmą klausimą („Disleksija ir kitais skaitymo sutrikimais domėtės kaip:“) su keliais galimais atsakymų variantais atsakė 132 asmenys (1 pav.), 15 iš jų nurodė daugiau nei vieną atsakymo variantą ir / arba patikslino. Daugiau nei kas antras asmuo, dalyvavęs apklausoje, disleksija ir kitais skaitymo sutrikimais domisi kaip logopedas, kalbos specialistas (61 respondentas; 46 proc.), 31 respondentas (23 proc.) domisi kaip informacijos, komunikacijos specialistas, bibliotekininkas, o 28 respondentai (21 proc.) nurodė, kad šia tema domisi kaip bendrojo

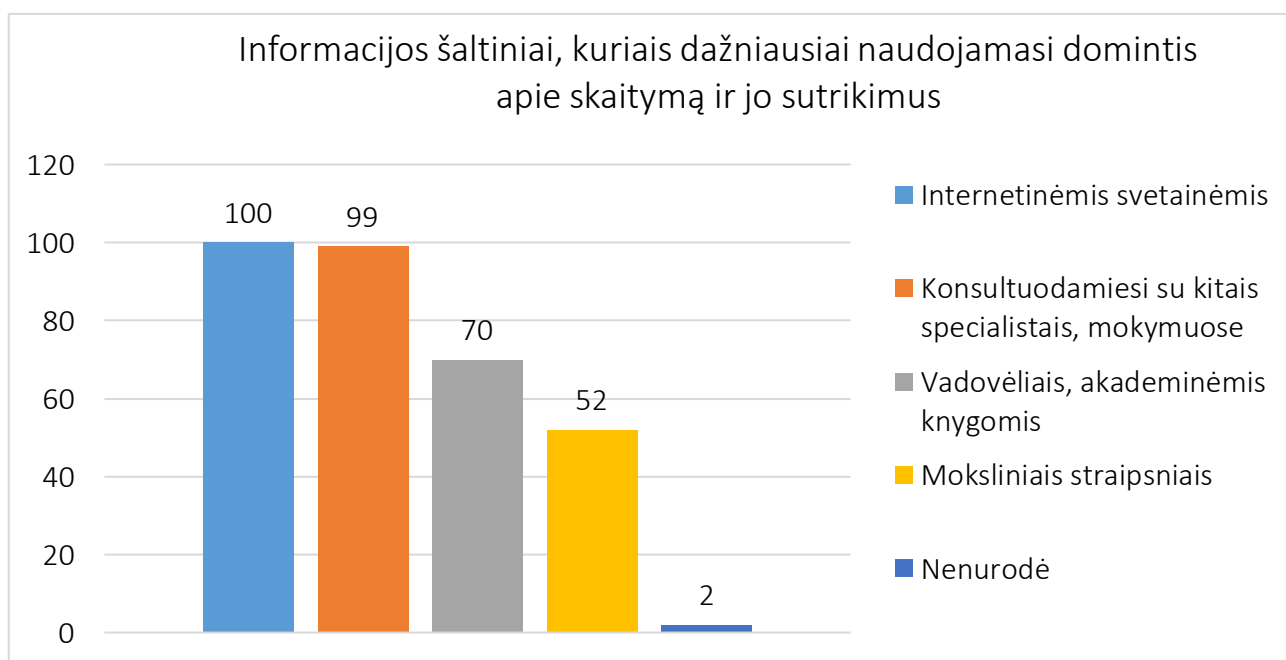

1 pav. Respondentų nurodytų priežasčių, dėl ko domimasi disleksija ar kitais skaitymo sutrikimais, skaičius.

ugdymo specialistai. 18 respondentų (14 proc.) nurodė, kad yra vaiko, turinčio disleksiją, motina, tėvas arba kitas artimasis. 4 asmenys (3 proc.) nurodė, kad skaitymo sutrikimų tema domisi kaip mokslininkai, tyrėjai. Vienas asmuo nurodė esantis psichologas, kurio klientai susiduria su skaitymo sunkumais, ir vienas, kad yra būsimas socialinis darbuotojas. Vienas respondentas atsakydamas patikslino, kad tik įtaria, kad jo artimas vaikas turi disleksiją, du ugdymo specialistai nurodė esantys specialieji pedagogai. Penki asmenys (4 proc.) nurodė, kad disleksija ir kitais skaitymo sutrikimais domisi ir kaip specialistai (yra logopedas, bendrojo ugdymo specialistas, informacijos specialistas ar kt.), ir kaip artimi žmonės turinčiam šį sutrikimą asmeniui.

3.2. Informacijos šaltiniai, kuriais dažniausiai naudojama

Į antrą anketos klausimą „Nurodykite, kokiais informacijos šaltiniais dažniausiai naudojate domėdamiesi apie skaitymą ir jo sutrikimus“ su keliais galimais atsakymų variantais atsakė 132 respondentai (2 pav.), iš jų dauguma (103 respondentai; 77 proc.) nurodė daugiau nei vieną atsakymo variantą. Vienas asmuo į klausimą neatsakė. Daugiausiai apklaustųjų nurodė dažniausiai informacijos apie skaitymo sutrikimus ieškantys internetinėse svetainėse (100 respondentų; 75 proc.) ir konsultuodamiesi su specialistais ar mokymuose (99 respondentai; 74 proc.). Pusė respondentų naudojami vadovėliais, akademinėmis knygomis (70 respondentų; 53 proc.), šiek tiek mažiau – moksliniais straipsniais (52 respondentai; 39 proc.). Vienas respondentas atsakydamas patikslino, kad prireikus konsultuotųsi su dėstytojais ir organizacijomis, ir vienas pridūrė, kad informacijos gauna domėdamasis užsienio šalių patirtimis, dalyvaudamas užsienio šalių nuotoliniuose mokymuose.

2 pav. Respondentų pasirinktų informacijos šaltinių, kuriais dažniausiai naudojasi domintis apie skaitymą ir jo sutrikimus, skaičius.

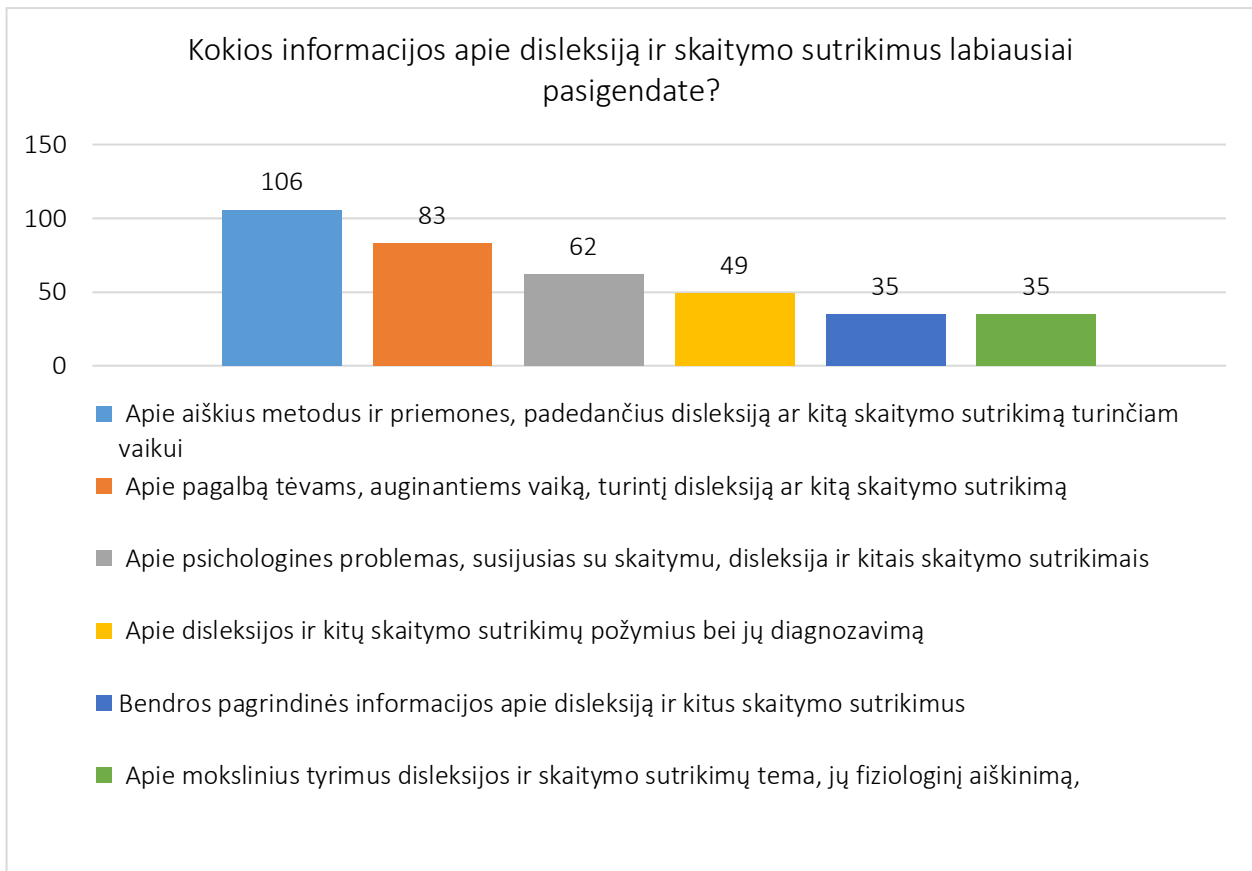
Trečiame anketos klausime buvo prašoma nurodyti informacijos šaltinius (knygas, interneto puslapius ar kt.), kuriuos respondentas galėtų rekomenduoti besidomintiems disleksija ir kitais skaitymo sutrikimais. Į klausimą atsakė 60 apklaustų asmenų (45 proc.), dalis jų (14 respondentų; 23 proc. atsakusių į klausimą) nenurodė konkrečių informacijos šaltinių, kuriuos galėtų rekomenduoti (nurodė, kad jie yra įvairūs). 46 asmenys nurodė konkrečius informacijos šaltinius, iš viso buvo rekomenduoti 62 šaltiniai.

Daugiausiai atsakymuose paminėtos Redos Gedutienės knygos – 10 kartų (tai sudaro 16 proc. rekomenduojamų šaltinių), iš jų 8 atsakymuose nurodyta knyga „Disleksija – nuo įvertinimo iki įveikos“, viename atsakyme – knyga „Disleksijos archipelagas“, ir viename – abu leidiniai. Taip pat dažnas nurodė, kad rekomenduotų LAB pateikiamą informaciją internetinėje svetainėje ir tinklaraštyje apie skaitymo sutrikimus (9 kartus; sudaro 15 proc. šaltinių). Kitas dažnai paminėtas informacijos šaltinis – Didžiosios Britanijos kompanijos „Nessy Learning“ teikiama informacija ir leidiniai (7 kartus; 11 proc. šaltinių), įskaitant jos išleistą Mike Jones knygą „Apie disleksiją paprastai“ (paminėta 5 kartus; 8 proc. šaltinių). Mokymo centro „Braingym“ internetinis puslapis paminėtas 6 kartus (10 proc.), „Dyslexia centro“ teikiama informacija – 5 kartus (8 proc.), Mokymosi ypatumų centro „Labirintas“ – 4 kartus (6 proc.). Po 3 kartus (sudaro po 5 proc. šaltinių) rekomenduoti: svetimonaujienos.lt, tėvų ir logopedų grupės Facebook ir Alan M. Hultquist knyga „Pasikalbėkime apie disleksiją“. Po vieną kartą tarp rekomenduojamų informacijos šaltinių paminėti internetiniai puslapiai lietuvių kalba: pasveik.lt, ligos.sveikas.lt, lt.wikipedia.org; puslapiai anglų kalba: helpdeskinld.com, pubs.asha.org, bdadyslexia.org.lt, readingrockets.org; lenkų kalba – ptd.edu.pl. Taip pat po vieną kartą paminėtos knygos: Viv East ir Linda Evans „Vienu žvilgsniu. Praktinis vaiko specialiųjų poreikių tenkinimo vadovas“, A. Garšvienė ir R. Ivoškuvienė „Logopedija“, Norman Doidge „Smegenų gebėjimas gyti“, Ronald D. Davis ir Eldon M. Braun „The gift of Dyslexia“, Ingridos Kurmanskienės ir Dalios Šukienės „Kalbos ugdymo pratybų sąsiuvinis“ serija. Taip pat vienas respondentas nurodė, kad rekomenduotų seminarą apie darbą su autizmo spektro sutrikimą turinčiais vaikais, kuriame pačiam teko dalyvauti (detalių, koks tai buvo seminaras, nenurodė).

3.3. Temos, apie kurias pasigendama informacijos

Į ketvirtą klausimą „Kokios informacijos apie disleksiją ir skaitymo sutrikimus labiausiai pasigendate?“ atsakė visi 133 respondentai. 110 (83 proc.) iš jų pasirinko daugiau nei vieną atsakymo variantą, penki (4 proc.) – pasirinko visus šešis nurodytus atsakymų variantus. Didžioji dauguma (106 respondentai, 80 proc.), atsakydami į klausimą pasirinko, kad trūksta informacijos „Apie aiškius metodus ir priemones, padedančius disleksiją ar kitą skaitymo sutrikimą turinčiam vaikui“. Taip pat nemažai – 83 respondentai (63 proc.) nurodė, kad trūksta informacijos „Apie pagalbą tėvams, auginantiems vaiką, turintį disleksiją ar kitą skaitymo sutrikimą“. 62 asmenys (47 proc.) pasirinko variantą „Apie psichologines problemas, susijusias su skaitymu, disleksija ir kitais skaitymo sutrikimais“. Kiek mažiau, 49 respondentai, atsakė į klausimą pasirinkdami variantą, jog pasigenda informacijos „Apie disleksijos ir kitų skaitymo sutrikimų požymius bei jų diagnozavimą“. 35 respondentai (26 proc.) pasirinko variantą „Bendros pagrindinės informacijos apie disleksiją ir kitus

skaitymo sutrikimus“, tiek pat respondentų pažymėjo „Apie mokslinius tyrimus disleksijos ir skaitymo sutrikimų tema, jų fiziologinį aiškinimą“.

3 pav. Respondentų nurodytos temos apie disleksiją ir skaitymo sutrikimus, apie kurias informacijos pasigenda labiausiai.

3.4. Respondentų išsakytos pastabos ir siūlymai

35 respondentai (26 proc.) išsakė pastabas ir siūlymus LAB ir ELVIS dėl leidinių fondo ir teikiamų paslaugų. Dauguma (9 respondentai) išreiškė teigiamus atsiliepimus ir skatino tęsti pradėtas veiklas (pvz. „Toliau dalintis moksline literatūra, realiais pavyzdžiais, naujomis ugdymo priemonėmis, planais“, „Dėkoju už Jūsų pasidalinimą turima informacija“, „Ačiū, kad esate“). Vienas respondentas teigė, jog yra nusivylęs paslaugomis. Respondentai siūlo plėsti LAB veiklą į mažuosius miestus (2 respondentai) ir plačiau viešinti veiklas (1 respondentas).

Keletas respondentų nurodė, kad norėtų daugiau leidinių apie skaitymo sutrikimus (8 respondentai): prašoma dalintis informacija, priemonėmis, literatūra. Kai kurie patikslino, kad pageidauja specializuotų, tinkamai metodiškai parengtų priemonių, skirtų darbui su skaitymo ir rašymo sutrikimų turinčiais vaikais (4 respondentai), bei siūlo bibliotekai tokią medžiagą parengti pačiai subūrus specialistų komandą (2 respondentai). Trys atsakiusieji nurodė, kad trūksta leidinių apie skaitymo sutrikimus bibliotekos fonde (3 respondentai). Vienas atsakęs nurodė, kad mokymai psychologams apie skaitymo sutrikimus ir jų turinčių asmenų psichologinį modelį būtų naudingi, o kitas pakvietė parengti seminarą aukštojoje mokykloje apie priemones, padedančias studijuoti, ir LAB

teikiamas paslaugas. Taip pat buvo vienas prašymas suteikti prieigą prie ELVIS leidinių pedagogikos ir logopedijos specialistams ir kitas – būsimiems šių specialybių atstovams – studentams mokymosi tikslais. Vienas žmogus išsakė poziciją, kad „reikia skatinti Švietimo ministeriją, kad kreiptų didesnę dėmesį šiems vaikams, nes dažnai niekas nesupranta apie šią problemą ir vaikai nurašomi kaip negabūs, patiria patyčias“.

Vienas asmuo pasidalino, kad trūksta vadovėlių su teisingai sudėliotais akcentais, kad vaikai gebėtų lengviau suvokti tekstą, atsirinktų svarbiausią informaciją, kitas respondentas pabrėžė, kad vaikams skaitomos knygos be intonacijos, ir to [intonacijos] labai trūksta [virtualioje bibliotekoje ELVIS], o kitas atsakydamas nurodė, kad norėtųsi daugiau jaunesniojo amžiaus vaikams skirtų leidinių, kurių įgarsinta medžiaga būtų ne ilgesnė nei 10 min. Taip pat prašoma suskirstyti mokinių programinę (rekomenduojamą) literatūrą [virtualioje bibliotekoje ELVIS] pagal klases (1 respondentas). Prašoma leisti naujausius leidinius vaikams (2 respondentai). Taip pat pasigendama virtualių pamokų (1 respondentas).

4. REZULTATŲ APIBENDRINIMAS

Šiuo tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti leidinių apie disleksiją ir kitus skaitymo sutrikimus poreikius specialistams ir artimiesiems, kurie susiduria su skaitymo sutrikimais. Į anketos klausimus atsakė 133 asmenys, kurių didžioji dalis buvo logopedai ir kiti kalbos specialistai. Taip pat aktyviai dalyvavo informacijos ir komunikacijos specialistai (įskaitant bibliotekininkus), bendrojo ugdymo specialistai bei skaitymo sutrikimą turinčio vaiko tėvai ar kiti artimieji. Dauguma, kad sužinotų apie disleksiją ir kitus skaitymo sutrikimus, informacijos ieško internete arba konsultuojasi su specialistais, dalyvauja mokymuose. Tačiau svarbus informacijos šaltinis yra vadovėliai, akademinės knygos ir moksliniai straipsniai. Labiausiai pasigendama informacijos apie metodus ir priemones, kurie padėtų disleksiją turinčiam vaikui ir jo tėvams, įskaitant psichologinių problemų įveikimą. Svarbu pažymėti: nė vienas iš apklaustų nenurodė, kad informacijos yra pakankamai. Priešingai: dauguma komentavusių papildomai pabrėžė, kad informacijos labai trūksta, ypač sistemingos, kurią būtų galima taikyti praktikoje. Dalis apklaustųjų išsakė siūlymus virtualiai bibliotekai ELVIS dėl geresnio garsinių leidinių pritaikymo (intonacijos skaitant ir kt.) bei aktualesnio turinio vaikams.

Taigi, apklausos duomenys rodo, kad LAB turėtų papildyti savo fondus literatūra apie skaitymo sutrikimus, kuri būtų parengta specialistų, bet pakankamai patogi taikyti praktiškai dirbant su vaikais ar jų tėvais. Taip pat svarbu ir toliau vykdyti visuomenės švietimą šiais klausimais – publikuoti naujausią informaciją, rengti mokymus, edukacijas. Na ir galiausiai, tobulinti garsinius leidinius, talpinamus virtualioje bibliotekoje ELVIS ir skirtus vaikams su skaitymo sutrikimais – ieškoti būdų, kaip vaikui padėti suvokti svarbiausias kūrinio vietas, įskaityti su intonacija, atsižvelgti į trukmę, leidinio naujumą ir kt.

5. REKOMENDACIJOS

1. Šiuo tyrimu labiausiai domėjosi ir į anketos klausimus atsakė logopedai – kadangi didesnis susidomėjimas rodo didesnį poreikį, šią grupę galima laikyti būsimo fondo tiksline grupe. Todėl LAB turėtų bendradarbiauti su logopedais formuojant literatūros apie skaitymo sutrikimus fondą. Didelį susidomėjimą išreiškė ir kitos dvi grupės – komunikacijos ir informacijos specialistai bei švietimo specialistai. Todėl rekomenduojama palaikyti ryšį ir su šiomis grupėmis. Kitos visuomenės grupės tyrime dalyvavo ne taip aktyviai, galbūt dėl mažesnio suinteresuotumo, tačiau negalima atmesti galimybės, kad jos paprasčiausiai nebuvo pasiektos ar sudomintos šiuo tyrimu.
2. Dauguma respondentų naudojami internetu, kad sužinotų apie disleksiją ir kitus skaitymo sutrikimus, taip pat konsultuojasi su specialistais ir dalyvauja mokymuose. Todėl siūloma LAB aktyviai viešinti informaciją internete, organizuoti mokymus bei šviesti specialistus apie skaitymo sutrikimus ir teikiamas paslaugas. Svarbu pabrėžti, kad tyrimo anketa buvo pildoma tik internetu, tai galėjo padaryti įtaką šio klausimo rezultatams.
3. Respondentai rekomendavo įvairius informacijos šaltinius apie disleksiją ir kitus skaitymo sutrikimus. Dalis jų neišsamūs ar nepatikimi (pvz., moderuojami suinteresuotų juridinių asmenų, parduodančių paslaugas disleksiją ar kitą skaitymo sutrikimą turintiems asmenims). Todėl būtinas tikslinių auditorijų švietimas apie informacijos šaltinių patikimumo rodiklius bei patikimų šaltinių populiarinimas suprantamomis formomis (paprasčia kalba, patraukliu stiliumi) paplitusiose medijose (pvz. grupėse socialiniame tinkle Facebook, puslapyje wikipedia.lt ir kt.).
4. Nustatyta, kad labiausiai respondentams trūksta leidinių apie aiškius metodus ir priemones, padedančius disleksiją ar kitą skaitymo sutrikimą turinčiam vaikui bei jo tėvams. Rekomenduojama LAB papildyti savo fondus leidiniais, susijusiais su šia tema, taip pat šiuo klausimu vykdyti visuomenės švietimą per kitas informacijos perdavimo priemones.
5. Atsižvelgiant į respondentų komentarus, LAB rekomenduojama parengti sistemingą metodinę priemonę, kurioje būtų aiškiai supažindinama, kokias priemones ir kokią pagalbą LAB (ir kitos šalies bibliotekos) gali suteikti specialistams, dirbantiems su disleksiją ar kitą skaitymo sutrikimą turinčiais vaikais. Rengiant šią priemonę, būtų tikslinga bendradarbiauti su švietimo sistemos specialistais.

5. IŠVADOS

- Nustatyta, kad labiausiai trūksta leidinių apie aiškius metodus ir priemones, padedančius disleksiją ar kitą skaitymo sutrikimą turinčiam vaikui.
- Dažniausiai naudojami informacijos šaltiniai domintis apie skaitymą ir jo sutrikimus yra internetinės svetainės, konsultacijos su specialistais ir mokymai.
- LAB turėtų papildyti savo fondus literatūra apie skaitymo sutrikimus, kurią būtų galima taikyti praktiškai dirbant su vaikais ar jų tėvais, taip pat tobulinti kitas paslaugas (visuomenės informavimą, leidinių pritaikymą ir kita).

LITERATŪROS ŠALTINIAI

1. BIBLIOTEKOS. <http://lrm.lrv.lt/lt/struktura-ir-kontaktai/pavaldzios-institucijos/bibliotekos-1>.
2. IX-1355 Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo pakeitimo įstatymas. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.207019>.
3. Marrakesh Treaty to Facilitate Access to Published Works for Persons Who Are Blind, Visually Impaired or Otherwise Print Disabled. <https://www.wipo.int/treaties/en/ip/marrakesh/index.html>.
4. JV-813 Dėl Lietuvos aklųjų bibliotekos nuostatų patvirtinimo. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/3af0db30924911e68adcda1bb2f432d1?jfwid=-19syzx23tg>.
5. Titulinis - Elvis. <http://elvis.labiblioteka.lt/home/show>.
6. Taryba, E. *Tarybos rekomendacijos dėl bendrųjų mokymosi visa gyvenimą gebėjimų*. (Briuselis, 2018).
7. Rodiklių duomenų bazė - Oficialiosios statistikos portalas. https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=6efa7f73-0c20-48c3-b296-02f343763cc0#.
8. The Yale Center for Dyslexia & Creativity - Yale School of Medicine. *Yale Dyslexia* <https://dyslexia.yale.edu/>.
9. Al-Lamki, L. Dyslexia. *Sultan Qaboos Univ. Med. J.* **12**, 269–272 (2012).
10. Dyslexia. *nhs.uk* <https://www.nhs.uk/conditions/dyslexia/> (2018).
11. Fostick, L. & Revah, H. Dyslexia as a multi-deficit disorder: Working memory and auditory temporal processing. *Acta Psychol. (Amst.)* **183**, 19–28 (2018).
12. Fraga González, G., Karipidis, I. I. & Tijms, J. Dyslexia as a neurodevelopmental disorder and what makes it different from a chess disorder. *Brain Sci.* **8**, 189 (2018).
13. Fostick, L. & Revah, H. Dyslexia as a multi-deficit disorder: Working memory and auditory temporal processing. *Acta Psychol. (Amst.)* **183**, 19–28 (2018).
14. Humphrey, N. Facilitating a positive sense of self in pupils with dyslexia: the role of teachers and peers. *Support Learn.* **18**, 130–136 (2003).
15. Labanienė, K., Gedutienė, R. & Gintilienė, G. Pirmokų skaitymo ir rašymo sunkumų numatymas taikant disleksijos rizikos klausymą (DRK) priešmokykliniame amžiuje. *Spec. Ugdym.* 49–68 (2019).
16. Vanderauwera, J., Wouters, J., Vandermosten, M. & Ghesquière, P. Early dynamics of white matter deficits in children developing dyslexia. *Dev. Cogn. Neurosci.* **27**, 69–77 (2017).
17. V-1775 Dėl Mokinio specialiųjų ugdymosi poreikių (išskyrus atsirandančius dėl išskirtinių gabumų) pedago... <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.408134>.
18. Gudonis, V. & Mockevičiūtė, M. Pedagogų požiūris į specialiųjų poreikių vaikus bendrojo lavinimo mokykloje. *Jaun. Moksl. Darb.* 131–139 (2008).
19. Ališauskas, A., Ališauskienė, S., Gerulaitis, D., Melienė, R. & Miltenienė, L. Specialiųjų poreikių asmenų ugdymo (si) formų įvairovės tyrimas. *Prieiga Internetu https://www.smm.lt/uploads/documents/kitiataskaita/Pdf_Ziureta_2019-11-15* (2010).
20. Repečkaitė, R. Būsimųjų pedagogų pasirengimas darbui su mokiniais, turinčiais specialiųjų poreikių. (2016).
21. Miltenienė, L., Melienė, R. & Kairienė, D. Specialistų kompetencija dirbti su mokiniais, turinčiais specifinių mokymosi sutrikimų. *Spec. Ugdym.* 73–84 (2013).
22. Mikėnė, S. & Gailiūtė, E. Pažangos samprata mokyklose (pagal mokyklų įsivertinimo duomenis). *Vilnius Nac. Šviet. Agent.* (2020).
23. Januševičienė, R. & Juchnevič, L. UŽSIENIO TIFLOLOGINIŲ PUBLIKACIJŲ VERTIMAI LIETUVOS SKAITYTOJAMS. *Vertimo Stud.* **4**, 138 (2017).
24. Media, F. Tiflotyra | Lietuvos aklųjų biblioteka. *Tiflotyra | Lietuvos aklųjų biblioteka* <https://www.labiblioteka.lt/kompetenciju-centras/tiflotyra/512>.

Leidinių apie disleksiją ir kitus skaitymo sutrikimus poreikiai

Gerbiamas respondente,

Mes, Lietuvos aklyjų biblioteka (LAB) turinti didžiausią prieinamų formatų leidinių biblioteką ELVIS, kuri skirta visiems kam sunku skaityti įprastą spausdintą tekstą. LAB nuolat kaupia ir skleidžia informaciją apie disleksiją ir kitus skaitymo sutrikimus, bei glaudžiai bendradarbiauja su disleksijos organizacijomis ir bendruomenėmis. Šiuo metu atliekame tyrimą, kurio tikslas – išsiaiškinti leidinių apie skaitymo sutrikimus poreikius specialistams ir kitiems besidomintiems. Šio tyrimo rezultatai mums padės suprasti specializuotos profesinės literatūros apie disleksiją ir kitus skaitymo sutrikimus poreikius bei į juos atsižvelgus, tikslingai pildyti fondus.

Jums pateikta anketa yra anoniminė ir konfidenciali, apibendrinti atsakymai bus naudojami LAB veiklos planavimui. Tinkamą atsakymą pažymėkite.

1. Disleksija ir kitais skaitymo sutrikimais domitės kaip:
 - Bendrojo ugdymo specialistas,
 - Logopedas, kalbos specialistas,
 - Medicinos gydytojas,
 - Mokslininkas, tyrėjas,
 - Informacijos, komunikacijos specialistas, bibliotekininkas,
 - Disleksiją ar kitą skaitymo sutrikimą turinčio motina/tėvas, kitas artimasis,
 - Kita: _____

2. Nurodykite, kokiais informacijos šaltiniais dažniausiai naudojotės domėdamiesi apie skaitymą ir jo sutrikimus (galimi keli atsakymo variantai):
 - Vadovėliais, akademinėmis knygomis,
 - Moksliniais straipsniais,
 - Internetinėmis svetainėmis,
 - Konsultuodamiesi su kitais specialistais, mokymuose,
 - Kita: _____

3. Jei galite, nurodykite informacijos šaltinius (knygas, interneto puslapius ar kt.) kuriuos galėtumėte rekomenduoti besidomintiems apie disleksiją ir kitus skaitymo sutrikimus (galimi keli atsakymo variantai):
-
-

4. Kokios informacijos apie disleksiją ir skaitymo sutrikimus labiausiai pasigendate? (Galimi keli atsakymo variantai.)

- Bendros pagrindinės informacijos apie disleksiją ir kitus skaitymo sutrikimus,
- Apie disleksijos ir kitų skaitymo sutrikimų požymius bei jų diagnozavimą,
- Apie aiškius metodus ir priemones, padedančius disleksiją ar kitą skaitymo sutrikimą turinčiam vaikui,
- Apie psichologines problemas, susijusias su skaitymu, disleksija ir kitais skaitymo sutrikimais,
- Apie pagalbą tėvams, auginantiems vaiką, turintį disleksiją ar kitą skaitymo sutrikimą,
- Apie mokslinius tyrimus disleksijos ir skaitymo sutrikimų tema, jų fiziologinį aiškinimą,
- Kita: : _____

5. Jūsų pastabos ir pasiūlymai LAB ir ELVIS dėl leidinių fondo ir teikiamų paslaugų:
-
-

6. Ar norėtumėte gauti naujienas apie LAB teikiamas paslaugas, mokymus ir leidinių fondus? Jei taip, nurodykite savo elektroninį paštą arba telefono numerį.
-
-